

úgy meg kell védenie az idegen szerzőt, mint a saját maga szerzőit. Ez az elv egyik vonatkozásban az egyik országra nézve kedvező, más vonatkozásban a másikra. Komoly hátránnyal iparművészeinkre ez a rendelkezés nem jár, mert a nekünk legfontosabb országok: Ausztria, Németország, Franciaország époly határozottan védik az iparművészeti alkotásokat, mint a mi új törvényünk. Az is kétségtelen, hogy előbb-utóbb az összes kultúrországok követni fogják a mi példánkat: megadják a teljes védelmet az iparművészetnek.

RÉGI PEST-BUDAI ASZTALOSMESTEREK

ÍRTA DR. SIKLÓSSY LÁSZLÓ

pest-budai polgárok régi matrikulái, telekkönyvei, valamint egyéb megfakult írások elmondják, kik voltak az első asztalosmesterek Buda vára visszafoglalását követő évtizedekben. Budán: Wotte Erhardt (1686.), Sayer Jakab (1688.), Franck Dániel (1692.), Hausewitz Ferenc (1692.), Sterl Mihály (1693. előtt), Schönmayer Lóránd (1693. előtt), Noth János (1694.), Wischer András (1698.), Kurcz János, Janirl Ferenc (1700. előtt), Ober János, Oth János (1700. előtt), Jeiner Károly (1714.), Schultz József Lőrinc (1711.), Zimmermann Frigyes (1713.), Tafferner Simon (1719.), Oth József (1725.) névvel találkozunk, Pesten pedig Riedt János (1690.), Korb Ferenc (1692.), Nachtigal Sámuel (1693.), Huber Tamás (1703.), Prokits Simon (1718.) és Stadler Ádám (1729.) nevét találjuk, mint olyanokét, akiket e hasznos polgári ipar úttörőinek nevezhetünk.

Mit műveltek e derék asztalosmesterek? Az asztalosipar akkor is elsősorban az építőipartól függött. Az építőipar pedig hamarosan nekilendült a dunaparti kettős városban. Az uralkodó győztes csapatai ugyanis egy romhalmazt kaptak vissza ősi ellenségüktől, a töröktől, úgyhogy ugyancsak munkának kellett látni, hogy a hön óhajtott győzelem nyomában élet is mutatkozzék. És valóban, a XVII. század utolsó éveiből nem egy adat van az építők serény munkásságáról. Építőművészek, építőmesterek, kőművesek, szobrászok nyakrafőre telepedtek meg e városainkban s az ő munkásságuk maguk után vont a többi iparágak fejlődését is.

Csakhamar azonban egy olyan időszak következett be, amely dicsőséges lapokat tölt meg ugyan történelmünkben, fővárosunk multjában azonban éppenséggel nem

volt örömmel teli. Értem a Rákóczi-felkelés korszakát, amikor Buda és Pest állandó csatározási pontja volt a kuruc és labanc seregnek. Elemi csapások is meglátogatták a lakosságot, úgyhogy a szatmári béke után mindent újból kellett kezdeni.

A fejlődés feltételei azonban megvoltak. Nyilvánvaló volt, hogy a kettős város központi fekvésénél fogva előbb-utóbb az ország első empóriumá válik. A pesti vásárok mind élénkebbek lettek s a polgárság vagyonban, bizakodásban mindinkább gyarapodott. A buzgón katolikus lakosság sort kerített a régi templomok restaurálására, új templomok építésére. Ha ehhez hozzávesszük, hogy évről-évre emelkedtek új középületek is, nyilvánvaló, hogy asztalosmestereinknek volt elég munkaalkalmuk.

A két város katolikus jellege Mária Terézia idejében nyilvánult legerősebben. A hívők a legnagyobb buzgóságot fejtették ki, hogy a templomok belső felszerelése, amelyben végre is asztalosé a legnyomatékosabb szó, megfeleljen a szent célnak. E törekvés emlékéül maradt ránk oly monumentális emléke a pesti asztalosiparművészetnek, amilyent jelenleg a hit tudományi karnak a központi egyetem épületében levő könyvtárában csodálhatunk. Ez az épület eredetileg a Pálosok kolostora volt s az asztalosmunka megrendelőinek és készítőinek jövőbe látó monumentális gondolkozását mi sem jellemzi jobban, mint Korabinszkynek 1786-ban tett megjegyzése, mely szerint a Pálosok könyvtárában 10.000 kötet van, a pompás berendezés ellenben mégegyszer ennyi könyv befogadására alkalmas. Az illető mester azonban nem elégedett meg ezzel az alkotásával, hanem még egy csodaművel is megtoldotta azt, amennyiben ugyanezen forrásunk szerint egy olyan gépezetet szerkesztett, amelynek segélye-

vel abban a pillanatban, amikor valaki a szobába lépett, a szoba padlója alól egyszerre csak asztal, székek és íróeszközök emelkedtek fel.

Hogy ki volt az a mester, aki mindezt megalkotta, még megállapításra szorul, szintúgy, mint azoké a mestereké, akik a többi templomokban és egyéb középületekben dolgoztak. Azt a mestert, aki a krisztinavárosi templom asztalosmunkáit végezte, ismerjük; Münzberger Jánosnak hívták. Az ő tevékenysége egyébként már a XVIII. század végére esik, arra az időre, amikor Buda és Pest fejlődése hivatalos elismerést és megerősítést nyert.

Tudvalevő ugyanis, hogy II. József az országos főhivatalokat Budára és Pestre helyezte át Pozsonyból, amivel a kettős város valósággal fővárossá lett. Ipar és kereskedők számára egészen új perspektívák nyíltak meg ily módon, a polgárok is mind kényelmesebben és díszesebben óhajtottak berendezkedni, aminek következtében az asztalosiparban is egy új nemzedék ragadta magához a vezetést.

E generációban egy társas cég vezetett, amely már valósággal gyárszerű jelleget kölcsönzött iparunknak. A Kerner és Vogel cégről van szó. A cég lelke Vogel Sebestyén volt, aki 1804-ben került a pesti polgárok sorába. Nyilván már előzőleg is tevékenykedett. Az új stílust, amely ezidőben lábrakapott, leginkább ő tette magáévá. Akkoriban úgy hívták, hogy „egyiptomi stílusban” készülnek ezek a bútordarabok, amelyeket „múmiafejek” ékítettek. Amikor aztán 1809-ben megkötötték Napóleonnal a békét s egyideig egy kényszerű osztrák-francia barátság uralkodott, elismerték, hogy „francia stílus”. Manapság mindezt empire-stílusnak nevezik.

Manapság a Budapesten felbukkanó valódi régi empire-bútorok oroszlánrészéről alaposan feltehető, hogy Kerner és Vogel gyárszerű műhelyéből kerültek ki. A cég modern módon igyekezett kihasználni az újsághirdetések csábító erejét. Már a Vereingte Ofner und Pester Zeitung 1805-ik évfolyamában olvassuk ezt az érdekes hirdetését:

„Die Unterzeichneten, als Unternehmer der grossen Mobilien-Niederlagen in der Behausung des Herrn von Kemnitzer an der Brücke, dann in jenem des Herrn von Hertschut Nro. 238, nächst den goldenen Sieb, in Pest, nehmen sich zum wiederholtenmal die Freiheit, die geziemende Anzeige zu machen, dass sich ihre Niederlagen mit allen Gat-

tungen Möbeln, von den geringsten bis auf die elegantesten bestehend in Roll-, Schreib- und anderen Kästen, Secretärs, Damen-, Roll- und Arbeitstischeln, Canapés, Macedoin, Causaise und Paphos, mit Atlas, Cashmir und Zitz bespannt, dann in Spiegeln und Lustern, ganz neu assortiert und dabey weder Fleiss noch Kosten gespart haben, um alles in gehöriger Solidité, zu äusserst billigen Preisen zu verfertigen. Unter andern wird ein vollständiges Ameublement nach Egyptischer Art, gewiss Beifall finden und ein zahlreicher Zuspruch soll für sie die Eineiferung zur vermehrten Thätigkeit seyn. Kerner & Vogel.“

Érdekes, hogy Pesten németül hirdettek Kerner és Vogelék, Bécsben ellenben magyarul. Így az 1807-ik évi Magyar Kurir a következő hirdetésüket hozza:

„A Kerner és Vogel Pesten levő Mobiliák Fabrikájokban ismét mindenféle legújabb módi és a jó írzéshez alkalmaztatott mobiliák, avagy házi bútorok találhatóak, a mellyel tudniillik vagy a tinsóságra, vagy a haszonra szükségesek. Nevezetesen szép Kanapék, Pirutzok, Paphosok, nyugvónyosozlyák, azokhoz tartozó székekkel egyetemben, Secretáriusok, író Commódok, Toilettek, s köntöstartó Almáriumok, jádzó-író-mulató asztalok, zófák, mindenféle nyosozlyák, egy szóval mind azok a tárgyak, mellyek egy jól készült és mobiliált házhoz meg kívántatnak.

Továbbá igen szép lusterek, falra való gyertyatartók, és lámpások, rézből, üvegből és fából valók meg aranyozva, vagy meg ezüstölve, a legújabb módi rámakba tinsált tükrök, asztalon álló, vagy falon függő órák, nem különben a legfinomabb Florentziai Alabástrom kőből és Kristály üvegből való asztali készületek elegendők találtatnak a fent nevezett fabrikában.

Végtele mindenféle fából készült szobák, padimentomozására megkívántató táblák, nem különben különbözőféle formájú szönyegek fognak ennek utánna abban találtatni.“

Látjuk, hogy két telepe is volt a cégnek Pesten. Az egyik a város legforgalmasabb házában, a Kemnitzer-házban, amely a nemrégiben megszűnt Angol-királyné szaloda helyén volt. De ezenkívül kiterjeszkedtek a vidékre is. Így Temesvárott és Debrecenben is volt lerakatuk.

A gyár idővel Vogel Sebestyén tulajdonába ment át, aki egyike volt Pest leggazdagabb polgárainak. Családi élete azonban igen szerencsétlen volt. Később Coffin Károly kárpitos-asztalossal társult.

Jónevű asztalosmester volt Hickáde Antal, akinek Belezny generális kertjében volt az asztalosműhelye 1808-ban, innen költözött 1809-ben a Wurm-házba, viszont a Belezny-kertben Stand Ignác és Reisinger asztalosmesterek telepedtek meg.

A szoros értelemben vett szobabútoron kívül másmiegymást is csináltak az asztalosok. Így például óratokokat, amelyek

közül különösen a nagy lábas órák asztalosmunkája érdemel figyelmet. Ilyen például az a gyönyörű Mária Terézia korából való példány, amely a budai városházáról a jelenlegi főpolgármesteri helyiségbe került. A zongorák favázát és burkolatát is asztalosoknak kellett készíteniök. Ilyen volt „S. A. Jockl Priv. Möbel Fabr. in Pest”, akinek egy műve a fővárosi múzeum VII. termében látható.

Nagy divatja volt az ú. n. empire időkben a zenélő óráknak, valamint egyéb zenélő bútoroknak, dobozoknak, asztaloknak. Ilyenekkel egy Gurk József nevű bécsi mechanikus foglalkozott, aki Pesten a Halzl-féle, a „Paradicsomhoz” címzett szállóban üttött tanyát. Amint ő maga elmondja, ő „Niemetz úrnak, Esterházy herceg könyvtárosának és mechanikusának tanítványa, aki olyan szekretereket, trümókat, szekrényeket és kabineteket csinál, amelyek nemcsak bájos struktúrájuknál fogva meglepőek, hanem azért is, mert a leghíresebb költeményeket és a legjobb operákat adják elő”.

A céhek sem maradtak restek az egyéni törekvésekkel szemben. A mai asztaloszövetkezetek mintájára ők is létesítettek együttes raktárt. Így az 1804—1805. években azt olvassuk, hogy a pesti becsületes asztaloscéhnek a nagy szeminárium épületében volt a raktára, a budai asztalosmestereké pedig — akik épületmunkát és parketta-készítést is vállaltak — Budán, a Hajóhíddal szemben a Falk-féle házban.

Keresett asztalosmesterek voltak: Walser Ágoston, Prückner József és Rosznagel Márton, akiknek raktára 1818-ban a Hatvani-utcában, a Horváth-házban volt.

Később az elegánsabb asztalosraktárak a Nagyhíd-utcába (ma Deák Ferenc-utca) költöztek. Ezenkívül még a Kecskeméti-utcában voltak asztalosboltraktárak.

Nem kell hinnünk, hogy az asztaloság valami német iparág volt. Magyar emberek is szívesen foglalkoztak vele. Így 1827-ben Belnay Imre, Bengyel István, Diószeghy Gábor, Eötvös János, Sersényi József, Simonyi György, Szivárgó János, Tolnay Mihály és Ujváry Sándor nevével találkozunk.

Eközben mult az idő és változott az ízlés. Az empire-kor merevségét, a klasszicizmussal való dicsekvést és azt az egész pompát, amelyet a nagy francia császár szelleme terjesztett el egy időre, a hábo-

rúban kifáradt nemzetekben az egyszerűség és a polgári kényelem iránt való vágyódás váltotta fel. Így jött létre az a stílus, amelyet korunk biedermeier-művészetnek nevezett el. Ennek legkarakterisztikusabb megnyilvánulása éppen a bútor.

A magyar biedermeier-bútor külön tanulmányt érdemelne meg. Széchenyi korának, hazánk legboldogabb korszakának bútorra ez. Most főképpen egy kiváló asztalosmester működésére mutatok rá. Remélem, a későbbi kutatás róla is többet fog írhatni.

Hatvanból jött a balparti fővárosba egy Steindl János nevű asztalosmester, akit 1790-ben vettek fel polgárnak. Fia, Ferenc szintén beállt a műhelybe és 1826-ban vétette fel magát a polgárok könyvébe. Valószínűleg ez az év volt atyjának halál-ozási éve is, mert a Molnár-utca 160. sz. a. lévő családi házukról 1827-ben már azt olvassuk, hogy az Steindl János örököseinek a tulajdona. Itt volt Steindl Ferenc műhelye, amelyet az első időben megosztott egy Pallady Ferenc nevű, szintén jó hírű asztalosmesterrel.

A társas cég azonban nem sokáig volt együtt, mert 1831-ben már egy hirdetés találok a pesti német újságban, amelyben Steindl Ferenc közli, hogy raktára a Mária Dorottya-utca 13. sz. a. lévő Rupp-féle házban van, a harmincad hivatallal szemben; ajánlja a közönségnek a legmodernebben és legjobban kidolgozott bútorait szép politúros diófaboritással.

Steindl hamarosan a főváros elismert legkitűnőbb asztalosmesterévé fejlődött. Erről tanuskodott az 1842. évi első Magyar iparműkiállítás is, amelyről Kossuth Lajos választmányi aligazgató készített részletes jelentést. Ebben olvassuk Steindlről, aki az ezüst emlékpénzes osztály részese lett, a következőket:

„Steindl Ferenc úr pesti asztalosmester (Király-utca 830. szám). Művei legfényesebb terméinkben rég honosok, 's ha kik távolabb vidéken nevérol őt nem is ismerték volna is (mert Budapesten és vidékén ki nem ismerné?), bizonyosan örvendeni fognak, ha megértik, hogy azon ékes szobaszerkezet, mellyet a' dunai gőzhajókon, kivált az újabbakon minden utas gyönyörködve szemlél, honi születésű mester kézműve. Igenis, már 8 olly gőzhajó hasítja Dunánk hajjait, mellynek belső készüllete Steindl úrtól van. Műhelye talán e' honban legnagyobb-szerű: mert folyvást 40—50 legénnyel dolgozik, kinek bő alkalmuk van Steindl úr rajzain mester-ségök magasb fokát megkísérteni. A kiállításra két asztalt 's egy ruhaszekrényt küldött, raktárából vettekét, a' mint eladásra közönségesen készen állanak; 's a' műbírák azt is ezüst érdempénzre

méltaták; de Steindl úr előttem úgy nyilatkozott, hogy a jövő iparműkiállításra különösen készít valamit, a' mi műiparos képességét tökéletesen képviselje; kit is emlékpénzének átnyújtásakor ezen becses ígéretére az egyesület nevében örömmel emlékezteténk."

Szóval Steindl volt a berendezője az első dunai gőzhajóknak is. Hogy milyen volt ez a berendezés, arról Kossuth hallgat, ellenben nem jelentéktelenebb íróember pótolja ezt a mulasztást, mint maga Kazinczy Ferenc, aki 1831-ben a következőket írja a hajóról, amelyen útját Pestre megtette:

A vendégszoba gyönyörű. Meredek grádicsának deszka-lépcsői sárgaréz-pléhbe vannak szögue; s innen jobbra és balra két kised rekesz nyílik a terítők számára, ki ide zárja tányérait, üvegeit. Asztalok s karatlan székek kőrösfá-szeletekkel vannak borítva, s a talpazat parkettelt. A falak deszkája világos sárga színnel van befestve, s a vesszőzet s egyéb cifra rajta zöld; így a négy vékony oszlop is, mely a padlást a szoba közepén a betörés ellen védi. Ablaka egyik és másik oldalán három, s hosszaskerek metszésű, s üvegtáblás és zsalus. Az ajtó mellett jobbra és balra két tükör, épen oly metszésű, mint a hat ablak, s így a szobát nyolc ablak látszik világítani. A hajó farában még egy szoba, hova innen esik a bemenés, hálásul az asszonyságoknak. Az utasok egyenkint ebédelnek, vagy ha úgy tetszik, kisebb társaságokban, s a konyhacédula el van vetve a terített asztalokon, hogy kiki tudhassa, mit kívánhat és mennyiért. A falak mellett párnázott pad fut el, s az, éjjel, ágyul szolgál az utasoknak."

Manap is elég sok olyan bútórészlet ismeretes, amelyekről meg lehet állapítani, hogy Steindl műhelyéből kerültek ki. E bútorok komoly kompozícióról, az anyag szakértői megértéséről, lelkiismeretes munkáról tanuskodnak, úgyhogy megállapíthatjuk, hogy a magyar asztalosiparnak a forradalmat megelőző időben is megvolt a maga hivatott asztalos iparművésze.

Steindl egyébként még az 1860-as években is szorgalmasan tevékenykedett.

Több oldalról hallottam azt az állítást, hogy Steindl Ferenc fia volt Steindl Imre, parlamenti palotánk nagyhirű építője. Ez nem felel meg a valóságnak, mert Steindl Imre Steindl Károly ezüstművesnek, Steindl Ferenc testvérének, aki 1876—1878. táján halt meg, volt a fia. Steindl Ferencnek is volt egy fia, akit Rudolfnak hívtak. Ő szintén atyja mesterségét tanulta, atyja halála után azonban felhagyott az ősi foglalkozással és szenvedélyesen kezdett foglalkozni térképgyűjtéssel, térképraajzálással, úgyhogy geográfiai körökben is előnyösen ismertté tette nevét. Ez volt a 60-as

évek végén és a 70-es évek elején. Később azonban spekulálásra adta magát és vagyónát elvesztette. Végül a Népszínház pénztáránál kapott egy szerény állást és e minőségben halt meg az 1880-as évek elején.

Miután ilyképen végeztem a Steindl-család genealógiájával, hadd térek vissza Steindl Ferenc kortársaira, akikről ugyancsak Kossuth Lajos szolgál nekünk tanulságos összeállítással iparkiallitási ismeretében.

Asztalos és bútorzati művekkel egyébiránt az iparműkiállítás gázdagon el volt látva, kiállítottak ugyanis még a' következők:

1. Scharschmidt Fridrik Budáról, egy írószekrényt. Scharschmidt Fridrik úr azon hét, évet, melyet Angliában s Franciaországban töltött, derekasan használta s szorgalmas méh gyanánt tért vissza honába, mely szép tehetségét bizonylalt méltányolandja. Az egyesület óhajja, hogy ösztönül vegye további haladásra az emlékpénzzel kiüntetést.
2. Hanky Mihály Pestről 62-féle magyarországi fából kirakott mozaik képet; és saját találmányú faboríték (Fournir) metsző gépen vágott faboríték-köteget.
3. Baranyai Lajos úr dernei jószágán, Bihar-megyében, gyárilag készült mozaik parquette-k állítottak ki.
4. Zofcsák József pesti asztalos amerikai fahídmintákatvasutakhoz, egy locomotiv-mintát; fénymáz-képmásolatot asztallapot és parquetteket.
5. Zánik János Pestről egy mahagóni ékszer-fapalcot.
6. Krüger János Pestről varróasztalkát, levegő- és vízhatlan ablakramát, rugonyos székmintát és több darabokból álló, szabatosan összeilleszthető köb-példányt.
7. Pallády Ferenc pesti asztalos (Király-utca, saját házában) kerevetasztalt, hajtott talappal.
8. Tamberger Mátyás Budáról (Viziváros, Kígyó-út 194. sz. a.) íróasztalt.
9. Trescher Mihály Pestről (Dorottya-utca) különféle bútorokat.
10. Zlamál Victor Pestről (Teréziaváros, Vitéz-utca 907. sz.) írószekrényt.
11. Tapfer Henrik Pestről (Ferencváros, Mészáros-utca 53. sz.) parquetteket.
12. Bernthaler Antal Pestről (Kismező-utca 191. sz.) szintűgy parquetteket.
13. Coffin Károly pesti bútorárús és kárpitos (Redout-épületben) különféle borított bútorokat.
14. Berkes János pesti kárpitos, borított zselye-székeket állítottak ki.

E felsorolásból Pallády Ferencről, aki kezdetben társa volt Steindlnek, már tettünk említést. Régi cég volt a Coffin cég is, amely régi hírlapjaink tanúsága szerint a század eleje óta működött Pesten. Ez az iparoscsalád angol származású lehetett, mert Coffin angolul koporsót jelent. Tehát nomen et omen, avval a különbséggel, hogy Pesten már vidámabb bútordarabokat gyártottak.

Külön kell megemlékeznünk Hanky Mihály asztalosmesterről, aki 1839-ben boldogan tette közzé, hogy gőzerőre berendezett borítófavágómalma Retek-utca 1253. szám alatt két és fél évi munka után végre elkészült. Hogy ez a nagyobbszabású iparos miképpen járt e vállalkozásával és hogy ő maga milyen szabású ember volt, azt ugyancsak Kossuth mondja el nekünk következőképpen:

„Hanky Mihály úr pesti asztalosmester azon férfiak egyike, kikben a műipar ösztönének bizonyos teremtő szikrája lakik, melly a megszokottság szűk bilincseiből felebb és felebb új találmányokra törekszik. Fájdalom, véletlen szerencsétlenségek röptének, úgylátszik, szárnyát szegdezik. Mikint a hazafikebelnek fáj, midőn a művész Szentpéteryt ezüst kanalakat látja kovácsolni, úgy fáj, midőn Hankyt, a találmány, fáradhatlan, buzgalmas iparművest a gyaluasztalhoz látja szegődni, s fenyőszéklábakat gyalulgatni. Hanky Mihály úr, ki a gépészet felsőbb szakáiban is járatos, Káposztás Megyeren saját szerkezetű fűrészmalmot állított; egy pár év rendkívüli szárazsága egészen víz nélkül hagyá; átvitte Verőcére Vác vidékén, herceg Eszterházy jószágára, egy felhőszakadás minden építményét elsöpré: talán első volt Pesten, kinek agyában egy gőzmalom eszméje megvillant, és épített egyet s felsőbbbségi engedelemmel épített a Retek-utcában, s őrlött benne lisztet, és metszett gőzgéppel faborítéklapokat (fourniere), mellyeknél jobbat a legszigorúbb műbírák ítélete szerint is kívánni nem lehet: és — a szomszédok tűzveszély, örökös zaj s alkalmatlanság tekintetéből ellene panaszt tőnek, és — malma, mellynek pénzerejét haladó gőzgépei adósságba verték, megállíttatott, s a vállalkozó szellemű férfiú értéke csőd alá, személye az asztalosműhely gyaluasztalához került; de az említett szikra, mint költőben a dal ingere, itt sem nyughatik; e szigorú körülmények közt is éppen most szerkezet össze egy szerszámot, azon habosan rovatkos fapárkányzat (façonnierte Pariser leisten) készítésére, mellyet akkorig egészen külföldről valánk kénytelenek hozatni; talált fel egy igen leleményes parquetmetsző gépet, mellyel nemcsak szögletes, hanem mindenféle világos mozaik padolattáblákat lehet metszeni; és talált fel egy gépet, mellyel az üszökös buzát azon üszökportól, mellyet a buza-

szem rovaték végéből szárazon, mosás nélkül kitisztítani ekkorig lehetetlennek tartaték, s az illy üszökös (spitz brandig) buza egy, sőt 1^{1/2} forinttal is árban alább állott; egészen kitisztítja. Hanky úr olly férfiú, kinek találmány elméje egyedül is megérdemelné, hogy a törvényhozás a hasznos találmányok gyümölcseinek a feltalálók számára biztosításáról gondoskodjék. Az iparműkiállításra 62-féle magyarországi fából összerakott mozaikot küldött be, melly egy áttekintésre szem elé állítja Magyarország fagazdaságának legnagyobb részét, s ugyancsak az említett faboríték-lapokat, Retek-utcai gőzmalmanak talán utolsó művét. A műbírák ezen lapokat bronz emlékpénzzel jutalmazandóknak ítélték, mellyről midőn a közönséget értesíteném, szabadságot veszek magamnak a derék kézművest a közönség figyelmébe nemcsak asztalosmunkákra, hanem különféle műmalmok felállítására is ajánlani. Jelenleg lakik a Király-utcában a jobbfeleli sor utolsó házában 629. szám alatt.“

Természetesen voltak olyan asztalosmesterek is, akik nem állítottak ki az iparműkiállításán. Ilyen volt Schwarz Mátyás asztalosmester, aki 1829-től 1837-ig munkavezető volt a Vogel-féle gyárban. A mondott idő végén önállósította magát s a József-tér és Újvásár-tér közé eső Almásy-féle ház udvarán rendezte be bútorraktárát. Ő különösen cseresznyefa- és diófaborítású bútorait ajánlta a vásárlóközönségnek.

Már Steindlnél is láttuk példáját annak, hogy régi iparosainknak nemcsak magánlakásokat kellett bebútorozniok, hanem alkalmuk nyílt nagyobbszabású térkitöltési munkálatokra, arra, amit mai nyelven belső dekorációnak neveznek. Így be kellett rendezni az akkoriban megnyíló kávéházakat, cukrászdákat, gyógyszertárakat és így tovább. Természetesen nem mindenütt maradt fenn a berendezést szállító asztalos neve, a kutatás azonban ebben a tekintetben is talál adatokat.

Így jelentékeny esemény volt a pesti kávéipar terén, amikor Privorszky kávé 1840-ben a Váci-utcában berendezte a Reneszansz kávéházát. Ehhez az asztalosmunkákat Verniczky asztalosmester szállította Városmajor-utcai (Főherceg Sándor-utca) műhelyéből. A kávésnak billiárdokra is volt szüksége, ezeket először Bécsből akarta megrendelni, végül azonban ezeket

is Verniczkyvel készítette el a billiárd-játékosok nagy meglegedésére. Verniczky be is rendezkedett a billiárdasztalkészítéshez és egy 1844-ben közzétett hirdetése szerint „maga által készített mahagóni-, kőris-, szil-, nyár- és cseresznyefa tekeasztalokat“ tartott raktáron.

Hasonló feladat jutott osztályrészül 1843-ban Mady pesti asztalosmesternek, aki Hohe György „Török császár“ kávéházát rendezte be a Rózsa-téren. Ismeretlen, de nagyon kiváló mester csinálhatta a várbeli Russwurm cukrászdának ma is meglévő gyönyörű berendezését. Ha nem csalódom, ez a cukrászda azonos a Lántzky-féle cukrászdával, amelyet 1841-ben kínáltak eladásra, különösen kiemelvén a berendezést, amely „politírozott cseresznyefából való volt, mahagóni berakásokkal.“

Általában véve nem sok az, amit arról tudunk, hogy hol vannak régi pesti és budai asztalosműveink. Pedig jelentékeny számban megtalálható kell, hogy legyenek. Steindl-bútora szép számmal volt Lechner Gyula tanárnak. Régi pesti családoknál —

sajnos, ezek is fogyóban vannak — alkalmas sokra lehet rábukkani. Összegyűjtésükről eddig soha szó nem volt. Az iparművészeti múzeumban egy XVIII. századvégi budai szekrényen kívül semmi sincsen. Országos jellegű múzeumaink nem foglalkoztak ilyesmivel a tárgyak lokális jellege miatt, fővárosi múzeumunk vezetői pedig nyilván azért nem mertek ilyen bútorokat összegyűjteni, mert ú. n. szignált és datált darabok alig vannak köztük; nem akartak egy második iparművészeti múzeumot csinálni. Így a két baba között elveszett a gyerek.

Ilyen külső és alapjában véve mellékes szempontoknak azonban nem szabad meghódolni. Budapestnek, reméljük, meg lesz a jövője, de biztosan tudjuk, hogy megvan a múltja. És ebben a múltban művészet is van.

Emlékeinket gyűjtsük össze hamarosan, nehogy azt kelljen mondanunk, hogy a világháború okozta borzalmas felfordulás a kegyeletes megemlékezésnek ezt a megnyilvánulását is lehetetlenné tette.